

Adroddiad i'r: Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol

Dyddiad y Cyfarfod: 27 Gorffennaf 2015

Aelod / Swyddog Arweiniol: Gary Williams, Swyddog Monitro/Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol AD a Democrataidd

Awdur yr Adroddiad: Lisa Jones/Gary Williams

Teitl: Cyfansoddiad y Cyngor

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1 I roi newyddion diweddaraf i'r Pwyllgor am fabwysiadu cyfansoddiad model newydd ar gyfer Cymru yn y dyfodol.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1 Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn gofyn bod unrhyw newidiadau a fwriedir i Gyfansoddiad y Cyngor yn cael eu hystyried yn gyntaf cyn ei fabwysiadu'n ffurfiol gan y Cyngor Llawn.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn nodi cynnwys yr adroddiad ac ystyried camau i ymgynghori ag aelodaeth ehangach y Cyngor ar y newidiadau arfaethedig.

4. Manylion yr Adroddiad.

4.1 Erthyglau'r Cyfansoddiad

Atodiad 1 (i ddilyn) y mae'r Erthyglau arfaethedig yn dilyn ymgynghoriad gyda'r Gweithgor Cyfansoddiad. Mae'r Erthyglau hyn yn adlewyrchu'r newidiadau a wnaed i Fodel Cyfansoddiad Cymru.

4.2 Dirprwyo gwneud penderfyniadau

Atodiad 2 (i ddilyn) y mae'r prif newidiadau arfaethedig ar ffurf drafft mewn perthynas â'r penderfyniadau hynny a ddirprwywyd i swyddogion neu aelodau.

4.2.1 Penderfyniadau Dirprwyedig y Cabinet

Mae'r Cynllun presennol ar gyfer Aelodau'r Cabinet yn gyfarwyddol, ond yn gyfyngedig. Mae'r mwyafrif o benderfyniadau sy'n cael eu dirprwyo i ddeiliaid portffolio yn ymwneud yn bennaf â dyfarnu contractau a phenodiadau i gyrff allanol neu drafodion tir sydd â gwerth isel. Hanfod y dull newydd yw sicrhau mai'r sefyllfa ddiodyn yw y bydd pob penderfyniad 'nad ydynt yn allweddol' yn cael eu gwneud gan ddeiliaid portffolio unigol, nid y Cabinet llawn (gyda disgresiwn i gyfeirio at y Cabinet os oeddent yn teimlo ei bod yn angenrheidiol), ond gyda llawer o

gyhoedduswydd yn fewnol cyn y penderfyniad. Ar hyn o bryd mae Aelod sy'n anghytuno â phenderfyniad gweithredol yn gorfod ei ddilyn yn unol â rheolau archwilio, unwaith y bydd y penderfyniad wedi'i wneud. Y dull arfaethedig yw y bydd yr adroddiad a'r wybodaeth yn hygyrch i'r holl Aelodau yn 'Ardal Llyfrgell yr Aelodau' neu fan tebyg, er mwyn i faterion sy'n aros am benderfyniad o fewn 5 niwrnod gwaith fod ar gael i'w harchwilio.

Mae hyn wedyn yn golygu y bydd y Cabinet llawn yn penderfynu ar benderfyniadau 'allweddol' a chanolbwyntio ar y rhain yn unig yn hytrach na materion nad ydynt yn allweddol. Nid yw hyn yn awgrymu bod materion nad ydynt yn allweddol yn llai pwysig, ond dylai Aelod Arweiniol, sydd â pherthynas broffesiynol a phriodol â'i uwch swyddogion perthnasol, allu gwneud mwy o benderfyniadau o ddydd i ddydd, yn fwy effeithlon na chyflwyno'r mater gerbron y Cabinet ac yn rhyddhau amser y Cabinet.

Mae Gweithgor Cyfansoddiad sy'n cynnwys cynrychiolwyr trawsbleidiol wedi cyfrannu at y diffiniad o beth sy'n 'benderfyniad allweddol'.

4.2.2 Penderfyniadau Dirprwyedig y Swyddog

Ar hyn o bryd mae'r Cynllun Dirprwyo Swyddog yn cael ei gynnwys yn Rhan 9 o Gyfansoddiad Cyngor ac mae'n gynhwysfawr iawn. O ystyried faint o ddeddfwriaeth a phwerau newydd a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru, yn ychwanegol at Gyfarwydddebau Llywodraeth Ganolog ac Ewropeaidd, mae sicrhau bod y cynllun presennol yn cael ei ddiweddu yn faich cynyddol. Ffordd arall o edrych ar y cynllun hwn yw ei fod yn nodi'n benodol pwy sy'n gyfrifol am ba faes.

Y ddadl felly yw o safbwynt llywodraethu, a ydi Aelodau'n teimlo y dylid cadw'r cynllun presennol ar ei ffurf bresennol, neu a ydi'r Cyngor yn mabwysiadu cynllun generig sy'n fwy hyblyg sy'n datgan yn y bôn y gall penderfyniadau a ddirprwyir i swyddog gael eu cymryd ar yr amod eu bod o fewn maes cyfrifoldebau'r Pennaeth Gwasanaeth penodol.

Mae arferion yn amrywio o un awdurdod i'r llall, mae gan rai gynlluniau arbennig o fanwl, tra bod rhai eraill yn ddim mwy na disgrifiad.

- Penderfyniadau allweddol

Yr ail elfen yw a ddylid cyhoeddi penderfyniadau 'allweddol' a wneir gan Benaethiaid Gwasanaeth.

☺Mae angen trafodaeth bellach mewn perthynas â chyhoeddi penderfyniadau o'r fath unwaith y maent yn cael eu gwneud a phan fo'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth wedi nodi eu bod yn fodlon llunio proses a all adnabod y penderfyniadau hyn y gellir eu cyhoeddi ar ôl gwneud y penderfyniad ei hun.

4.3 **Rheoliadau Rheol Sefydlog Newydd**

Yn ei gyfarfod ar 4 Tachwedd, 2014 dirprwyodd y Cyngor awdurdod i'r Swyddog Monitro i wneud y newidiadau angenrheidiol i'r Cyfansoddiad o ganlyniad i

ddarpariaethau'r Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Rheolau Sefydlog) (Cymru) (Diwygiedig) 2014. Mae'r newidiadau perthnasol i'w gweld yn Atodiad 3.

4.4 Rhestr o Dâl Aelodau

Yn ei gyfarfod ar 7 Gorffennaf 2015, cymeradwyodd y Cyngor gynnig na fyddai costau teithio yn cael eu talu i Aelodau sy'n mynychu cyfarfodydd yn rhinwedd eu swydd fel arsyllwr. Mae Atodlen ddiwygiedig o Dâl atodi wedi'i atodiad fel Atodiad 4 i adlewyrchu'r newid hwn.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

5.1 Bydd cyfansoddiad modern sy'n addas at ei bwrpas yn cyfrannu at y flaenoriaeth i fod yn Gyngor sy'n perfformio'n dda gan ddarparu sicrwydd ar faterion llywodraethu a gwneud penderfyniadau, ymddygiad moesegol, rheolau contractio a phartneriaeth cadarn a chaniatáu i'r cyhoedd a thrydydd parti weld pwy sy'n gyfrifol am wneud y penderfyniad ar faterion sy'n effeithio arnynt.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1 Bydd y cynigion ar gyfer newid o ran Penderfyniadau a Ddirprwyir i Swyddog ac Aelodau yn gwneud penderfyniadau penodol yn fwy tryloyw i bob aelod cyngor, ac felly mae ganddo'r posibilrwydd o effeithio'n uniongyrchol ar wasanaethau. Nid yw'n bosibl rhagweld os bydd hyn yn arwain at oedi yng nghyflwyno gwasanaethau ac amser swyddogion neu adnoddau wrth ddelio ag Aelodau sydd â phryderon ynghylch penderfyniadau penodol. Ar y llaw arall mae llywodraeth agored yn llywodraeth dda a byddai modd i Aelodau gael mynediad at benderfyniadau dirprwyedig arfaethedig penodol cyn i'r penderfyniad ei hun gael ei wneud.

7. Pa ymgynghori a wnaed?

7.1 Hyd yma dim ond Gweithgor Cyfansoddiad y Cyngor ac Uwch Dîm Arweinyddiaeth sydd wedi bod yn rhan o'r ddatl ar y cynigion allweddol yn y cyfansoddiad newydd.

8. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

8.1 Dim angen.

9. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

9.1 Heblaw am y sylwadau yn adran 6 uchod, nid oes unrhyw risgiau a nodwyd ar hyn o bryd. Mae cynllun dirprwyo presennol y Cyfansoddiad angen cael ei adolygu yn dilyn ailstrwythuro uwch swyddogion, ond mae'n parhau'n ddogfen addas i'w phwrpas.

10. Pŵer i wneud y Penderfyniad

10.1 Mae Deddf Llywodraeth Leol 2000 yn mynnu bod gan bob cyngor gyfansoddiad.